VERKENNEN VAN VOLKSBUURTEN – AMSTERDAM-WEST

Beginpunt: Bushalte Haarlemmerplein
Eindpunt: Bushalte Lambertus Zijlplein
Lengte: 15 kilometer
Website: KLIK HIER
Openbaar vervoer: Bushalte Haarlemmerplein
De route is in te korten tot twee kortere routes. Neem hiervoor bij bushalte Bos en Lommerweg bus 21 richting beginpunt bushalte Haarlemmerplein (8 km – Volksbuurten Spaarndammerbuurt – Staatsliedenbuurt – Frederik Hendrikbuurt – Geuzenbuurt – Bos en Lommer) of naar eindpunt bushalte Savornin Lohmanstraat (7,5 km – Volksbuurten Kolenkitbuurt – Slotermeer – Geuzenveld).

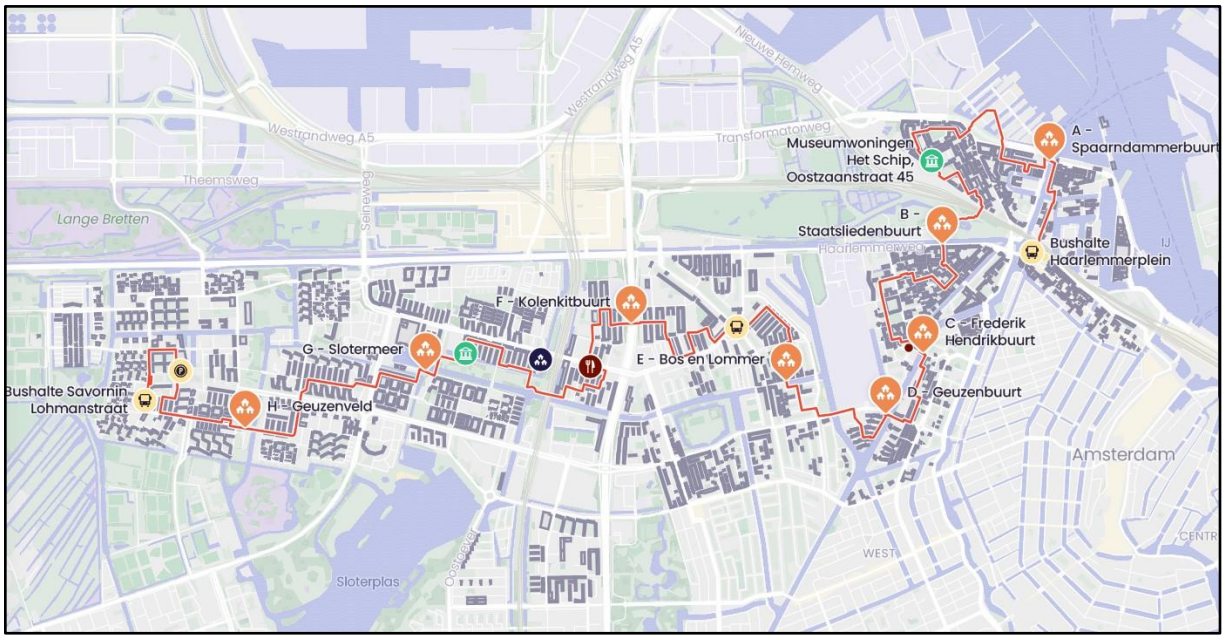
In heel Amsterdam zijn ongeveer 191.000 sociale huurwoningen: 40% van alle woningen. Veel van die sociale huurwoningen zijn in Amsterdam-Noord te vinden. Het gebied is aan de noordzijde begrensd door de A10 en aan de zuidzijde door het IJ. Van zuidoost naar noordwest een kralenketting van fraaie tuindorpen uit de eerste helft van de vorige eeuw. Mooie groene straten en pleinen met veel kenmerken van de Amsterdamse School. Twee opmerkelijke naoorlogse pareltjes. Het Breed van architect van Gool etaleert na zes decennia nog steeds de kwaliteit van de nieuwe zakelijkheid. Daarnaast het IJplein van Rem Koolhaas. Een reactie op de rond 1980 gangbare bloemkoolwijken. Fraai vormgegeven groen, prachtige zichtlijnen op het IJ met flaneermogelijkheden voor de volksbuurtverkenner.

Verkennen van volksbuurten – Amsterdam-West
1 augustus 2026

Verkennen van volksbuurten – Amsterdam-West
1 augustus 2026

Overzichtskaarten

Verkennen van volksbuurten – Amsterdam-West
1 augustus 2026

Algemeen

De tijdreis van de volksbuurtverkenner start rond 1900. Een lijnwandeling met als beginpunt het Haarlemmerplein bij bushalte 21. Juist westelijk van Centraal Station. Allereest richting noorden om te genieten van de Spaarndammerbuurt (A). Met een kort intermezzo via de nieuwbouw in het Houwhavengebied. Vervolgens Het Schip als absoluut hoogtepunt van de Amsterdamse School. Hierna in zuidelijke richting onder het spoor naar de Staatsliedenbuurt (B). Het oudste blok sociale huurwoningen uit 1909 aan de van Beuningenstraat. We wandelen ook over het voormalige drinkwaterleidingterrein, dat getransformeerd is tot een fraaie woonbuurt in een parkachtige omgeving.

Via de Fredrik Hendrikbuurt (C) zigzaggen we richting westen. Zoals door de woonstraatjes op de Kop van Jut, vernoemd naar dit voormalige kermisterrein. Hierna verslaat gedurende deze tijdreis -zo rond 1935- het modernisme de Amsterdamse School. Bouwblokken in een strak patroon omsluiten groenstroken. Licht, lucht en ruimte. Na de Geuzenbuurt (D) en Bos en Lommer (E) verder richting westen onder de A10 door.

De Kolenkitbuurt (F) is nog niet zo lang geleden tot de ‘slechtste wijk van Nederland’ gebombardeerd. De Volksbuurtverkenner kan met eigen ogen het resultaat van de immense sociale en technische inspanningen aanschouwen. Richting westen bereikt de wandelaar op deze tijdreis nu echt de jaren ’50. Inspirerend om voor of na de wandeling eens zwart-wit beeldmateriaal uit die tijd op internet op te sporen. Alle blokken strak in het gelid, stoere bouwvakkers, lege straten en altijd zon.

In Slotermeer (G) veel portieketagewoningen in het Aireybouwsysteem met de kenmerkende betonnen gevels. Zeer divers gerenoveerd en daarom soms nog lastig te herkennen. Het laatste stuk richting westen brengt de volksbuurtverkenner bij de Verfdoos. De Dudokhaken in Geuzenveld (H) bij het eindpunt zijn een waardige afsluiter. De zorgvuldig ontworpen en gerenoveerde gebouwen omsluiten fraaie groenstroken. Passend bij de jaren ’50 en helemaal bij de huidige tijd na de respectvolle renovatie. De wandeling eindigt in het westen bij de bushalte van lijn 21 aan de Sam van Houtenstraat.

Overzicht volksbuurten

A – Spaarndammerbuurt

Het gebied ligt ingeklemd tussen de spoorlijn Amsterdam-Haarlem in het zuiden en de Houthaven in het noorden. De woningbouw werd mogelijk na annexatie van Spaarndam. De Spaarndammerbuurt moest voor beter onderdak voor havenarbeiders zorgen aan het begin van de vorige eeuw. De trots op de ‘verheffing’ van de arbeider spat ervan af. Architect Michiel de Klerk was een grootmeester van de Amsterdamse School met het woonblok Het Schip als hoogtepunt. Organische vormen, prachtig vormgegeven straten, fraaie baksteenarchitectuur en brede goten die samenhang verzorgen. Plus de prachtige poorten die toegang geven tot de intieme Zaanhof. De woningen waren paleisjes voor de arbeiders. Niet eerder werd er zoveel zorg besteed aan de vormgeving van arbeiderswoningen. Aan de Zaanstraat een fraai badhuis uit 1916 met aparte afdelingen voor mannen, vrouwen en kinderen. Het pand bevat nu woonruimte.

B – Staatsliedenbuurt

De wijk bevat van oorsprong vooral revolutiebouw uit de tweede helft van de 19e eeuw. Zeer dicht bebouwd, waarbij veel straten de structuur van de oorspronkelijke sloten volgen. Vooral groen middels het Westerpark dat aan de noordzijde van de wijk ligt. De bouw van in eerste instantie alleen particuliere woningen startte na annexatie van een deel van de gemeente Sloten door Amsterdam. Met vanaf begin vorige eeuw steeds meer sociale woningbouw. Zoals het eerste blok sociale huurwoningen van na de Woningwet van 1901 in Amsterdam aan de van Beuningenstraat 97 tot en met 115. Dit project betekende een revolutie voor de volkshuisvesting: voor het eerst kregen arbeiderswoningen aparte slaapkamers in plaats van bedsteden, fatsoenlijke ventilatie en een eigen toilet. Speciaal aandacht gevraagd voor het voormalige drinkwaterleidingterrein. Rond 1995 getransformeerd tot een fraai woongebied met maar liefst zo’n 600 woningen. Een groene en autovrije woonomgeving, wat een rustgevende oase in de hectische stad oplevert.

C – Frederik Hendrikbuurt
Vanaf de 17e eeuw stonden hier veel zaagmolens om bruikbaar hout voor scheepsvaart en woningen te produceren. Door de komst van de stoommachine raakte het gebied in verval en kwam in beeld voor woningbouw. Aan het einde van de 19e eeuw waren huisjesmelkers volledig aan zet. Het stratenpatroon van de Frederik Hendrikbuurt weerspiegelt volledig de revolutiebouw van de tweede helft van de 19e eeuw. Lange straten met smalle profielen, ondiepe achtertuinen en amper parkjes. Zoveel mogelijk woningen met zo min mogelijk openbare voorzieningen. Winstoptimalisatie. Met al wel de eerste blokken sociale woningbouw van begin vorige eeuw. De Kop van Jut ontleent zijn naam aan de voormalige functie als circus- en kermisterrein. In de jaren ‘80 van de vorige eeuw is dit schiereiland met vooral sociale huurwoningen herontwikkeld.

D – Geuzenbuurt
Zuidelijk van de Jan van Galenstraat ligt de Geuzenbuurt met Geuzenhof. Noordelijk hiervan is Landlust gesitueerd, dat een trendbreuk vormt met de dominante invloed van de expressionistische stijlkenmerken van Amsterdamse School. Al in de jaren ’30 van de vorige eeuw kreeg het modernisme vaste voet aan de grond in Amsterdam. Met destijds architect Ben Merkelbach als een grote roerganger. Licht, lucht en ruimte. Open bouwblokken en uniformiteit zodat daadwerkelijk alle bewoners een even fraaie en functionele woning huren. Met mooie groenzones tussen de bouwblokken in. Vernieuwend was destijds de ontsluiting van de half verdiepte laag met bergingen. Volop in het zicht vanwege sociale controle en met als voordeel dat de onderste woonlaag lijkt te zweven boven het binnenterrein. Renovaties zijn duidelijk meer of minder geslaagd. De scherpe observator ziet dat bij recentere renovaties veel respectvoller met het oorspronkelijk ontwerp omgegaan wordt.

E – Bos en Lommer
De stedenbouwkundige plannen voor Bos en Lommer dateren van juist voor de 2e Wereldoorlog. Cornelis van Eesteren had als stedenbouwkundige een grote rol. Bos en Lommer is grotendeels kort na die oorlog gerealiseerd. Het modernisme krijgt stevig voet aan de grond in de thuisstad van de expressieve Amsterdamse School. Licht, lucht en ruimte. Strokenbouw juist noordelijk van de levendige Bos- en Lommerweg, die met de vele voorzieningen en winkeltjes als kloppend hart fungeert. Bijzonder van deze strokenverkaveling is dat entreegevels op het meer zonnige zuidwesten georiënteerd zijn en balkongevels op het minder zonnige noordoosten. Daarbij staan de blokken dicht op elkaar waardoor de rommelige achterzijden kort op de portiekingangen uitkomen. Noordelijk van de Leeuwendaalseweg juist weer een heldere scheiding tussen steenachtige entreezijden versus groene achterkanten, wat de woonomgeving ten goede komt. Een multicultureel woongebied waar grootschalig gerenoveerd en geherstructureerd wordt. Bijna niet Nederlands is de beperkte afstand tussen de woonblokken aan de Bosleeuw en de westelijke A10. Een gebouwplint van twee lagen om te vermijden dat het balkon ‘op de snelweg hangt’.

F – Kolenkitbuurt
De buurt is vernoemd naar de Opstandingskerk met klokkentoren, waarvan de vorm overeenkomsten met een kolenkit vertoont. De hele buurt is kort voor en na de 2e Wereldoorlog gebouwd. In 2009 nog door toenmalig minister Eberhard van der Laan als ‘slechtste wijk van Nederland’ betiteld. Hoe anders is het nu. Inmiddels veel

renovatie zoals van de van origine fantastische bouwblokken aan de noordzijde van de Bos- en Lommerweg. Ook grootschalige sloop en vervanging. Zo zijn de zogenaamde Piggelmeewoningen grotendeels vervangen. De volksmond-benaming voor verschillende complexen van opvallend kleine, naoorlogse eengezinswoningen en vernoemd naar het bekende dwergje of kaboutertje Piggelmee. Fraaie vervangende nieuwbouw met mooie groenvoorzieningen. Mogelijk doordat geparkeerde auto's onder de grond staan.

G – Slotermeer
De eerste paal voor Slotermeer werd op 1 december 1951 geslagen. Veel Aireywoningen in het portieketagebouwsysteem. Vier woonlagen op een plint met bergingen. De oorspronkelijke uniformiteit verdwijnt vanzelf door de diversiteit van de renovaties. Drie renovatieoplossingen op rij: een gestukt buitengevelisolatiesysteem dat Oost-Europese associaties oproept, subtiele steenstrips zodat het op een traditioneel bakstenen gebouw lijkt én handhaving van oorspronkelijke betonnen gevels met binnenisolatie. Op de Freek Oxstraat 27 huis is de Van Eesteren Museumwoning. Te bezoeken met gids vanuit het nabij gelegen Van Eesteren Paviljoen. Hier zijn de principes van de Stichting Goed Wonen uit 1946 terug te zien, zoals een uitschuifbare snijplank, een functionele kastindeling en pannen die ook als dekschaal konden dienen. Goed wonen was nu eenmaal aan te leren! De Verfdoos dateert ook uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Met een stoere betonnen onderconstructie. Veel beton, glas en primaire kleuren als verwijzing naar Piet Mondriaan.

H – Geuzenveld
De wijk Geuzenveld kwam in de jaren '50 van de vorige eeuw tot stand. Met een grote rol voor de aanhangers van het functionalistische nieuwe bouwen zoals Jaap Bakema, Willem van Tijen en Ben Merkelbach. Willem Marinus Dudok past met zijn zogenaamde Dudokhaken in Geuzenveld niet helemaal in dat rijtje. Hij is natuurlijk vooral bekend van het stadhuis in Hilversum en de vooroorlogse tuindorpen aldaar. Hij drukte op ongekende wijze zijn stempel op Hilversum. Daarbij koos hij subtiel positie tussen de moderne en traditionele stromingen in de architectuur en stedenbouw in. Zeker in zijn werk na de 2e Wereldoorlog. Ruim een halve eeuw later zijn de Dudokhaken respectvol gerenoveerd en weer eigentijds gemaakt. Op de oorspronkelijke droogzolders bevindt zich inmiddels woonruimte. Fraaie samenhang tussen openbaar gebied en bebouwing. Prachtig ritme in de gevels met hun horizontale geleding vanwege de galerijontsluiting. Een subtiele verbreding van de galerij bij de voordeuren geeft juist weer verticale lijnen.